

Egerszegi Béla adatvédelmi szakértő,
Adatvédelmi Biztos Hivatala

Személyes adataink határon át Kezelés, vagy védelem?¹

2007. december 21-én Magyarország is a schengeni övezet teljes jogú tagjává válik, ami azt jelenti, hogy a többi schengeni tagállammal nem közös magyar országhatár jelenti az övezet külső határát.

Mint ismeretes a schengeni határon való átjutás az állampolgárok számára különböző okmányok meglétének ellenőrzéséből áll. Az eljárás attól függ, hogy a határon átlépni kívánó állampolgár a schengeni tagállam-, Európai Unió tagállamának-, vagy harmadik ország állampolgára –e. A schengeni övezeten belül már nincs határellenőrzés, de az un. mélységi ellenőrzésre számítani lehet. Ennek keretében az adott tagállam rendvédelmi hatóságai ellenőrizhetik személyazonosságunkat.

Európa egyre nagyobb területén légisülő határok kialakulását az un. Schengeni Megállapodás tette lehetővé. Ennek főbb állomásai a következők:

1985. június 14-én öt ország BENELUX, Németo. és Francia O. Schengenen aláírták azt a megállapodást, melynek célja a belső határon történő átlépés szabad mozgás akadályainak eltávolítása, áruk szabad mozgásának biztosítása. A megállapodás végrehajtásának egyik feltétele: a belső határok megszüntetése ne veszélyeztesse a nemzetbiztonságot.

1990. június 19-én az alapító országok aláírták a Schengeni Megállapodás végrehajtásáról szóló egyezményt.

1990. novembere és 1996. decembere között ehhez az egyezményhez még tíz ország csatlakozott. A tagállamok nem mindegyike EU tagállam, (Norvégia, Izland) és nem minden tagállam csatlakozott (Anglia, Írország).

¹ A „Kárpát-medencei Fiatal Politológusok Konferenciája - 50 éves az Európai Unió - Többszintű kormányzás az Európai Unióban” című konferencián elhangzott előadás írott változata (Szeged, 2007. november 30. - december 1.)

1999. május 12-i EU Tanácsi Határozattal illesztették be a Schengeni vívmányokat az EU jogi keretébe.

Az EGYEZMÉNY IV. fejezete rendelkezik a Schengeni Információs Rendszer (SIS) kialakításáról.

Ennek célja:

- automatizált lekérdezési eljárás révén hozzáférjenek a személyekre és tárgyakra vonatkozó figyelmeztető jelzésekhez a nemzeti jognak megfelelően végzett határellenőrzések, és más, az országon belül végzett rendőrségi és vámellenőrzések céljából,
- a 96. cikk szerinti figyelmeztetőjelzés-kategória esetében vízumok és tartózkodási engedélyek kiadása, valamint
- az idegenrendészeti jogszabályok alkalmazása céljából a személyek mozgására vonatkozó rendelkezéseinek végrehajtása.

A rendszer két részből áll: egy nemzeti és egy központi részből. A strasbourgi központi rész a technikai támogató egység segítségével a nemzeti részekből kialakítja a központi adatbázist. A technikai támogatóegység adatállományai személyekre és tárgyakra vonatkozó figyelmeztető jelzéseket tartalmaznak, amennyiben ezek valamennyi Szerződő Felet érintik. A technikai támogató egység adatállománya személyekre és tárgyakra vonatkozó figyelmeztető jelzéseket, valamint a korábban törölt adatokat tartalmazza. A törölt adatokat a technikai támogatóegységben egy évig még tárolják. Ezen időszak alatt csak pontosságuk és bevitelük jogszerűségének utólagos ellenőrzése érdekében használhatók fel. Ezt követően az adatokat meg kell semmisíteni.

A Schengeni Információs Rendszer csak azokat az adatkategóriákat tartalmazza, amelyeket az egyes Szerződő Felek szolgáltatnak, és amelyek a 95-100. cikkben megállapított célok érdekében szükségesek. A figyelmeztető jelzést kiadó Szerződő Fél megvizsgálja, hogy az ügy jelentősége indokolja-e figyelmeztető jelzés bevitelét a Schengeni Információs Rendszerbe.

A SIS által kezelt személyes adatok:

Személyek vonatkozásában legfeljebb a következő adatokat vihetik be:

- a) vezetéknév és utónév, adott esetben a felvett nevet külön rögzítik;
- b) különleges, objektív és nem változtatható testi ismertetőjelek;
- c) második utónév első betűje;
- d) születés helye és ideje;

- e) nem;
- f) állampolgárság;
- g) jelzés arról, hogy az érintett személyeknél van-e fegyver;
- h) jelzés arról, hogy az érintett személyek erőszaktól sem riadnak-e vissza;
- i) a figyelmeztető jelzés oka;
- j) a foganatosítandó intézkedés.

Egyéb információk - különösen az Európa Tanács 1981. január 28-án kelt, az egyéneknek a személyes adatok gépi feldolgozása során való védelméről szóló egyezményének 6. cikke első mondatában felsorolt adatok - nem engedélyezettek.

Ha a Szerződő Fél úgy véli, hogy a figyelmeztető jelzés nem egyeztethető össze nemzeti jogszabályaival, nemzetközi kötelezettségeivel vagy alapvető nemzeti érdekeivel, a Schengeni Információs Rendszer nemzeti részének adatállományában található **figyelmeztető jelzéshez a későbbiekben olyan értelmű megjelölést csatolhat, hogy a figyelmeztető jelzés alapján végrehajtandó intézkedést a területén nem hajtják végre.** Ezzel összefüggésben konzultálni kell a többi Szerződő Féllel. Ha a figyelmeztető jelzést kiadó Szerződő Fél nem vonja vissza a figyelmeztető jelzést, azt a többi Szerződő Fél tekintetében továbbra is teljes mértékben alkalmazni kell.

Azt, hogy mely esetekben kell a különböző intézkedést megtenni, azaz a figyelmeztető jelzést kiadni, azt a 95. – 100. cikkek tartalmazzák.

95. cikk: Az olyan személyekre vonatkozó adatokat, akiknek a **letartóztatását kiadatás céljából kéri,** a megkereső Szerződő Fél igazságügyi hatóságának kérésére be kell vinni.

96. cikk: A **beléptetési tilalmat** elrendelő **figyelmeztető jelzés hatálya alatt álló külföldiekkel kapcsolatos adatokat** a hatáskörrel rendelkező közigazgatási hatóságok vagy bíróságok által - a nemzeti jogszabályokban megállapított eljárási szabályoknak megfelelően - hozott határozatban elrendelt nemzeti figyelmeztető jelzés alapján vizik be

97. cikk: Az **eltűnt személyekkel vagy az olyan személyekkel kapcsolatos adatokat, akiket saját védelmük vagy fenyegető veszély elhárítása érdekében átmenetileg rendőri védelem alá kell helyezni,** a figyelmeztető jelzést kiadó fél hatáskörrel rendelkező hatósága vagy bírósága megkeresésére vizik be, hogy a rendőrhatalóságok ily módon közölhessék tartózkodási helyüket a figyelmeztető jelzést kiadó Féllel, illetve hogy

útjuk továbbfolytatásának megakadályozása érdekében biztonságos helyre vihessék őket, amennyiben a nemzeti jogszabályok erre lehetőséget biztosítanak. Ez a rendelkezés

98. cikk: A hatáskörrel rendelkező igazságügyi hatóságok megkeresésére a tartózkodási hely vagy lakóhely közlése céljából be kell vinni a tanúkra, továbbá azokra a személyekre vonatkozó adatokat, akiket az igazságügyi hatóságok előtti megjelenésre büntetőeljárás keretében azért idéztek, hogy számot adjanak azokról a cselekményekről, amelyek miatt büntetőeljárás folyik ellenük, illetve akiknek büntetőítéletet vagy szabadságvesztés-büntetés letöltése céljából megjelenésre felhívó idézést kell kézbesíteni.

(2) A kért információkat a nemzeti jogszabályoknak és a kölcsönös bűnügyi jogsegélyről szóló hatályos egyezményeknek megfelelően kell a megkereső féllel közölni.

99. cikk: A személyekre és járművekre vonatkozó adatokat leplezett figyelés vagy célzott ellenőrzés céljából - a figyelmeztető jelzést kiadó Szerződő Fél nemzeti jogszabályainak betartásával - az (5) bekezdésnek megfelelően kell bevinni. (...Célzott ellenőrzés során a célok megvalósítása érdekében személyeket, járműveket és szállított tárgyakat lehet a nemzeti jogszabályoknak megfelelően átvizsgálni. Ha a különleges ellenőrzésre a Szerződő Fél jogszabályai alapján nincs törvényes lehetőség, helyette az illető Szerződő Félnek automatikusan leplezett figyelést kell alkalmaznia.)

100. cikk: A Schengeni Információs Rendszerbe be kell vinni az olyan tárgyakra vonatkozó adatokat, amelyeket lefoglalás vagy büntetőeljárásban bizonyítékként való felhasználás céljából keresnek. Ide tartozik többek között ellopott, jogellenesen használt vagy elveszett kitöltetlen hivatalos okmányok, ellopott, jogellenesen felhasznált, elveszett, vagy érvénytelenített kiállított személyazonosító iratok olyan mint útlevelek, személyazonosító igazolványok, vezetői engedélyek tartózkodási engedélyek és úti okmányok.

Az egyezmény tartalmazza, hogy kik tekinthetnek be az adatállományba. Ez a kör a kezdeti állapothoz, a nemzeti hatóságokhoz képest bővült néhány nemzetközi hatósággal (EUROPOL, EUROJUST /The European Union's Judicial Cooperation Unit/)

A személyes adatok védelméről és az adatok biztonságáról szól a SIS rendszer meghatározásának 3. fejezete.

Alapelv, hogy a 95-100. cikkben szabályozott adatokat csak az azokban a cikkekben említett egyes figyelmeztetőjelzés-kategóriákra megállapított célokra használhatják fel.

A felhasználás célhoz kötöttségét jelenti az, hogy az adatokat csak technikai célból lehet átmásolni, amennyiben az átmásolásra azért van szükség, hogy a 101. cikkben említett

hatóságok közvetlen lekérdezést végezhetnek. A más Szerződő Felek által kiadott figyelmeztető jelzéseket **nem lehet átmásolni a Schengeni Információs Rendszer nemzeti részéből egy másik nemzeti adatállományba.**

Minden tagállam biztosítja, hogy az **adatállományt kezelő hatóság** a személyes adatok **minden továbbítását rögzíti** a Schengeni Információs Rendszer nemzeti szekciójában annak ellenőrzése céljából, hogy a lekérdezés engedélyezett-e vagy sem. A rögzítést csak erre a célra lehet felhasználni, és *legkorábban egy év, legkésőbb három év elteltével törölni kell.*

A figyelmeztető jelzést kiadó Szerződő Fél felel az adatok pontosságáért, naprakésziségéért, valamint a Schengeni Információs Rendszerbe történő adatbevitel jogszerűségéért.

Csak a figyelmeztető jelzést kiadó Szerződő Fél jogosult arra, hogy **az általa bevitt adatokat módosítsa, kiegészítse, javítsa, vagy törölje.**

A SIS nemzeti egység létesítésének alapelvei:

- **Minden Szerződő Fél kijelöl egy szervet, amely a Schengeni Információs Rendszer nemzeti része tekintetében központi hatáskörrel rendelkezik.**
- Minden Szerződő Fél **ezen a szerven keresztül** adja ki a figyelmeztető jelzéseket.
- Az említett szerv **felelős** a Schengeni Információs Rendszer **nemzeti részének zökkenőmentes működéséért, és meghozza azokat az intézkedéseket, melyek az ebben az egyezményben foglalt rendelkezések betartása céljából szükségesek.**
- A Szerződő Felek a letéteményesen keresztül tájékoztatják egymást az (1) bekezdésben **említett szervről.**

A szóban forgó szervezet a "Sirene" nevet kapta, amely az angol meghatározás – Supplementary Information REquest at the National Entries [kiegészítő információkra vonatkozó kérelem a nemzeti bemeneti helyeken] – összevont alakja.

A személyeknek azt a jogát, hogy hozzáférhessenek a Schengeni Információs Rendszerbe bevitt rájuk vonatkozó adatokhoz, annak a Szerződő Félnek a jogszabályaival összhangban lehet gyakorolni, amely előtt erre a jogra hivatkoznak. Ha a nemzeti jogszabályok így rendelkeznek, a **nemzeti ellenőrző hatóság határoz arról, hogy kell-e az információt közölni, és ha igen, milyen módon.** A figyelmeztető jelzést kiadóval nem azonos Szerződő Fél csak akkor közölhet ilyen adatokkal kapcsolatos információkat, ha

korábban a figyelmeztető jelzést kiadó Szerződő Fél számára lehetőséget biztosított álláspontja ismertetésére.

Az érintett személytől megtagadják az információk közlését, ha ez a figyelmeztető jelzéssel kapcsolatos jogszerű feladatok végrehajtása vagy harmadik személyek jogainak és szabadságainak védelme érdekében szükséges. A leplezett figyelés céljából történő figyelmeztető jelzés érvényességének időtartama alatt az adatok közlését minden esetben meg kell tagadni.

Mindenkinek jogában áll a személyére vonatkozó téves ténybeli adatokat kijavíttatni, illetve a személyére vonatkozó, jogellenesen tárolt adatokat töröltetni.

Intézkedik a rendszer leírása arról, hogy mennyi ideig kell tárolni az adatokat, a rendszer milyen módon figyelmeztet a törlés idejének közeledtére

Az előírás tartalmazza az ellenőrző hatóságok feladatát. A nemzeti részt ellenőrzését az egyes Szerződő Felek által kijelölt nemzeti ellenőrző hatóság –Magyarországon az Adatvédelmi Biztos Irodája – végzi, amely a nemzeti jogszabályoknak megfelelően felelős a Schengeni Információs Rendszer nemzeti része adatállományának független felügyeletéért, valamint annak ellenőrzéséért, hogy a Schengeni Információs Rendszerbe bevitt adatok feldolgozása és felhasználása nem sérti-e az adatok alanyának jogait. Az ellenőrző hatóság e célból hozzáférhet a Schengeni Információs Rendszer nemzeti részének adatállományához.

Mindenkinek jogában áll felkérni az ellenőrző hatóságokat, hogy ellenőrizzék a Schengeni Információs Rendszerbe bevitt, a saját személyére vonatkozó adatokat és ezeknek az adatoknak a felhasználását. Erre a jogra annak a Szerződő Félnek a jogszabályai vonatkoznak, amelyhez a kérést intézik. Ha az adatokat egy másik Szerződő Fél vitte be, az ellenőrzést e Szerződő Fél ellenőrző hatóságával szorosan össze kell hangolni.

A nemzetközi rész ellenőrzésére egy közös ellenőrző hatóságot neveznek ki (JSB Schengen [Joint Supervisory Body Schengen]), amelynek feladata a Schengeni Információs Rendszer technikai támogatóegységének ellenőrzése. Ez a hatóság az egyes nemzeti ellenőrző hatóságok két-két képviselőjéből áll. A Schengeni Információs Rendszer technikai támogatóegysége tekintetében a közös ellenőrző hatóságnak az a feladata, hogy ellenőrizze az egyezmény rendelkezéseinek szabályszerű végrehajtását. E célból hozzáférhet a technikai támogatóegység adatállományához. A közös ellenőrző hatóság hatásköre kiterjed arra is, hogy vizsgálja a Schengeni Információs Rendszer működése során esetleg felmerülő alkalmazási vagy értelmezési nehézségeket, tanulmányozza a Szerződő Felek nemzeti ellenőrző hatóságai által végzett független ellenőrzés gyakorlása vagy a rendszerbe való betekintés jogának

gyakorlása kapcsán felmerülő problémákat, és harmonizált javaslatokat dolgozzon ki a meglévő problémák közös megoldására.

Magyarország schengeni csatlakozásával összefüggésben megalkották a Schengeni Információs Rendszer hazai alkalmazásával összefüggő jogszabályokat. Az Országgyűlés 2007. június 25-én elfogadta a Schengeni Végrehajtási Egyezmény keretében történő együttműködésről és információcseréről szóló **2007. évi CV. törvényt**. E törvényben megfogalmazottak végrehajtásáról intézkedik az N.SIS informatikai központ feladatait ellátó szerv kijelöléséről, a SIS-be történő adatbevitel elrendelésének és végrehajtásának, valamint az N.SIS Hivatal és a SIRENE Iroda technikai és adminisztratív feladatai ellátásának részletes szabályairól szóló **242/2007. (IX. 21.) Korm. rendelet**, és a SIS-be történő adatbevitel elrendeléséhez felhasználandó iratmintákról, valamint a közúti közlekedési igazgatási feladatokról, a közúti közlekedési okmányok kiadásáról és visszavonásáról szóló **35/2000. (XI. 30.) BM rendelet** módosításáról intézkedő **45/2007. (IX. 21.) IRM rendelet**.

A fenti törvény rögzíti az adatvédelmi biztos ellenőrzésre és tájékoztatásra vonatkozó jogát és feladatát. A SIS-be történő adatbevitelről, a SIS-ben történő adatmódosításról, valamint adattörlésről az adatkezelés és az adatfeldolgozás jogszerűsége és jogszerűségének ellenőrizhetősége céljából a SIRENE Iroda, és az N.SIS Hivatal által vezetett nyilvántartásba, valamint az N.SIS Hivatal, illetőleg a SIRENE Iroda az általuk továbbított személyes adatokról adattovábbítási nyilvántartást köteles vezetni, melyekbe az érintett szervezetek mellett az adatvédelmi biztos tekinthet be.

Ugyancsak ebben a törvényben foglalt felhatalmazás alapján a SIS-sel összefüggésben végzett adatkezelés jogszerűségét, illetőleg az adatkezelés jogszerűségét kifogásoló bejelentéseket a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló törvényben foglaltak alapján az adatvédelmi biztos ellenőrzi, illetőleg vizsgálja ki. Ha a bejelentéssel érintett adatokat más, SIS-t alkalmazó állam illetékes hatósága helyezte el a SIS-be, az adatvédelmi biztos a bejelentést az érintett tagország ellenőrző hatóságának bevonásával vizsgálja ki.

Az állampolgárnak lehetősége van tájékoztatást kérni arról, hogy a SIS-ben, valamint a kiegészítő információk között róla milyen adatot kezel, kinek és milyen célból továbbított adatot. Az állampolgár vonatkozó előírások alapján tájékoztatását kérhet a SIRENE Irodától, és az adatvédelmi biztostól. Amennyiben a SIRENE Irodától kapott tájékoztatással szemben kifogással él, azt az adatvédelmi biztoshoz benyújtott kérelemmel teheti meg.

A schengeni határnyitással összefüggően megállapítható, hogy személyes adataink kezelése hazai és nemzetközi törvényekben szabályozott módon történik, ugyanakkor a hazai törvényi szabályozás egyes elemeit célszerűnek tartjuk továbbfejleszteni, pontosan definiálva az „adatkezelő” feladatát ellátó szervezetet. Ennek a munkának az elvégzését az adatvédelmi biztos kezdeményezte, az igazságügyi és rendészeti miniszter úr visszaigazolta a felvetett probléma jogosságát, és jelezte a megoldás munkálatainak megkezdését. Ez a törvényi finomítás azonban nem befolyásolja az állampolgárok személyes adatai kezelésének adatvédelmi szempontból történő teljes körű ellenőrzésének lehetőségét, mellyel az adatvédelmi biztos a jövőben is élni fog, biztosítva az állampolgárok adatai kezelése során a törvényi előírások betartását.